

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานผลการปฏิบัติงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 รายงานครอบคลุมผลการปฏิบัติงานระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2565 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2566 โดยมีผลการดำเนินงานที่สำคัญในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สรุปได้ดังนี้

ด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนว่ามีการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน 940 เรื่อง โดยรับไว้ดำเนินการ 610 เรื่อง (ร้อยละ 64.89) ที่เหลือ 330 เรื่อง (ร้อยละ 35.11) ไม่รับไว้ดำเนินการเนื่องจากไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของ กสม. หรืออยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระอื่น ในจำนวนเรื่องร้องเรียนที่รับไว้ดำเนินการ แบ่งเป็นการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน 259 เรื่อง (ร้อยละ 42.46) และการประสานการช่วยเหลือศึกษาเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ 351 เรื่อง (ร้อยละ 57.54) โดยประเด็นที่มีการร้องเรียนมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิและความเสมอภาคทางเพศ และสิทธิและสถานะบุคคล

กสม. ได้จัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนเสร็จสิ้น 194 คำร้อง เป็นคำร้องในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 63 คำร้อง และก่อนปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 131 คำร้อง พบเรื่องที่มีการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 123 คำร้อง (ร้อยละ 63.40) อาทิ 1) กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจขอความร่วมมือเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม (ดีเอ็นเอ) บุคคลที่พันโทษตามนโยบายหรือข้อสั่งการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยอ้างเหตุผลเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ

และความยินยอมของผู้ที่จะถูกตรวจเก็บ เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรทั้งยังเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล กสม. เสนอแนะให้ยกเลิกนโยบายหรือข้อสั่งการดังกล่าว และให้เก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมของบุคคลเฉพาะกรณีที่เหมาะสมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้เท่านั้น และ 2) กรณีสื่อมวลชนนำเสนอข่าวโดยไม่ได้ปิดบังใบหน้าหรือเบลอภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี นำเสนอขั้นตอนและวิธีการมาตรฐานโดยละเอียด การสร้างความรำคาญและพยายามสอบถามข้อมูลอันมีลักษณะคาดคั้น กสม. เสนอแนะให้องค์กรด้านสื่อมวลชน ทั้งสื่อวิทยุโทรทัศน์และผู้ผลิตข่าวออนไลน์ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว และแนวทางปฏิบัติงานในการนำเสนอข่าวแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อเพื่อหลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเกินความจำเป็น เป็นต้น และเป็นเรื่องที่ไม่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชนแต่ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 46 คำร้อง (ร้อยละ 23.71) อาทิ 1) กรณีชุมชนในพื้นที่เขตคลองสาน ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างโรงแรม และอาคารพาณิชย์ โครงการ RTWO กสม. เสนอแนะให้จัดตั้งคณะกรรมการประสานงานเพื่อพิจารณากำหนดการแก้ไขและป้องกันผลกระทบอย่างเป็นรูปธรรม และติดตามการซ่อมแซมเพื่อชดเชยความเสียหายแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างใกล้ชิด และ 2) กรณีชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี ได้รับความเดือดร้อนจากการต้องอพยพออกจากที่อยู่อาศัยมานาน เนื่องจากเป็นที่ดินที่มีบุคคลอื่นเป็นเจ้าของ

ซึ่งมีเอกสารสิทธิถูกต้อง กสม. เสนอแนะให้จังหวัดปทุมธานี องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และสถาบัน พัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) พิจารณา ให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ตามแนวทางแก้ไขปัญหาความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัย ของผู้มีรายได้น้อยในเมืองตามโครงการบ้านมั่นคง เป็นต้น ส่วนที่เหลือเป็นเรื่องที่ตรวจสอบแล้วไม่พบประเด็น การละเมิดสิทธิมนุษยชนและเป็นเรื่องที่ กสม. ยุติเรื่อง ด้วยเหตุอื่น ๆ จำนวน 25 คำร้อง (ร้อยละ 12.89) อาทิ เรื่องที่ได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว เรื่องที่ผู้ร้องประสงค์ขอถอนเรื่อง หรือเป็นเรื่องที่มีการ ฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว เป็นต้น

กสม. มีผลการติดตามการดำเนินการตามรายงาน ผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน จำนวน 136 เรื่อง โดยเป็นเรื่องที่หน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ทั้งหมดหรือ บางส่วนที่เป็นสาระสำคัญ จำนวน 122 เรื่อง (ร้อยละ 89.71) อาทิ 1) กรณีพนักงานสอบสวนของสถานีตำรวจภูธร แห่งหนึ่งดำเนินคดีล่าช้า ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้แก้ไขปัญหามาและส่งสำนวนให้พนักงานอัยการดำเนินการ ต่อไปแล้ว 2) กรณีคัดค้านโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ แม่ลาวในพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ซึ่งหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องได้ยกเลิกโครงการและจัดทำแนวทาง ในการบริหารจัดการน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและ เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์และสังคม และ 3) กรณี ร้องเรียนว่ากรมขนส่งทางบกไม่อนุญาตให้ผู้พิการ ทางการเคลื่อนไหวทำใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ประสานให้ผู้ร้องเข้าร่วมทดสอบ เพื่อขอใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะและผู้ร้องได้ผ่านการทดสอบแล้ว เป็นต้น และเป็นรายงานที่ กสม. ยุติ การติดตาม 10 เรื่อง (ร้อยละ 7.35) เนื่องจากเป็นกรณี

ที่ไม่อาจดำเนินการตามข้อเสนอแนะ กสม. ได้โดยมี เหตุผลอันสมควร และเป็นกรณีที่มีการฟ้องร้องเป็นคดี อยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา หรือคำวินิจฉัย เสร็จเด็ดขาดแล้ว นอกจากนี้ เป็นกรณีที่หน่วยงานมิได้ ดำเนินการโดยไม่มีเหตุผลสมควร 4 เรื่อง (ร้อยละ 2.94) ซึ่ง กสม. ได้จัดทำรายงานเสนอคณะรัฐมนตรีและ/ หรือเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ได้แก่ 1) กรณีสำนักงานประกันสังคมไม่แก้ไขระเบียบกระทรวง แรงงานว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งผู้แทน ฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นกรรมการใน คณะกรรมการประกันสังคม พ.ศ. 2564 โดยอ้างว่า เป็นเพียงข้อคิดเห็นความแตกต่างทางด้านกฎหมายและ ข้อกังวลเท่านั้น 2) กรณีโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยไม่แก้ไข ระเบียบของโรงเรียนให้สอดคล้องกับระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ. 2551 ข้อ 12 อ้างว่าคณะกรรมการโรงเรียนไม่เห็นชอบ 3) กรณี การรถไฟแห่งประเทศไทยไม่จัดสรรพื้นที่ค้าขายให้แก่ ผู้ค้ารายเดิมโดยอ้างว่าผู้ค้าไม่ได้ชำระเงินค่าประกัน การขอเช่าพื้นที่ ซึ่งไม่ตรงกับข้อมูลจากสำนักนายกรัฐมนตรีที่ระบุว่าผู้ค้าได้วางเงินประกันไว้ และ 4) กรณี สำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่จัดให้มีนักสังคมสงเคราะห์ หรือสหวิชาชีพเข้าร่วมในกระบวนการจัดเก็บสาร พันธุกรรมสำหรับเด็กและไม่สั่งการให้หน่วยงานในสังกัด ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการแจ้งผลการ ตรวจสอบพันธุกรรม และเรื่องลบหรือทำลายข้อมูล สารพันธุกรรม

ด้านการจัดทำรายงานและข้อเสนอแนะมาตรการ หรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กสม. ได้มีรายงานข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทาง ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมถึง การแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ รวม 24 เรื่อง อาทิ 1) การคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพจาก

อันตรายอันเกิดจากการใช้กัญชาที่ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ 2) การปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เพื่อขยายความคุ้มครองให้ครอบคลุมถึงองค์กรคนพิการที่สมาชิกมีความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ และสถานะของบุคคล 3) การส่งเสริมให้ผู้ต้องขังข้ามเพศเข้าถึงฮอร์โมนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อสุขภาพทางเพศได้ 4) การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา คดีอาชญากรรมโดยให้ได้พบศาลตามหลักสิทธิมนุษยชน 5) การบริหารจัดการมลภาวะทางอากาศในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน 6) การคุ้มครองสิทธิในการอยู่รอดของเด็ก โดยการจัดบริการสุขภาพสำหรับทารกที่คลอดก่อนกำหนดอย่างเพียงพอ เป็นต้น

ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย กสม. ได้จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ประจำปี 2565 และส่งไปยังรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2566 โดยรายงานได้นำเสนอผลการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน พร้อมทั้งข้อเสนอแนะครอบคลุมสถานการณ์สำคัญในปี 2565 สถานการณ์สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงสิทธิของกลุ่มบุคคล ได้แก่ กลุ่มเด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ สตรี และผู้มีปัญหาทางสถานะ

ด้านการสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน มีการจัดทำหลักสูตรการอบรมสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น หลักสูตรเสริมสร้างความตระหนักด้านสิทธิมนุษยชนสำหรับนักบริหารระดับสูง การจัดทำเนื้อหาหารายวิชาสิทธิมนุษยชนศึกษาระบบ e-learning การอบรมการใช้คู่มือจัดการเรียนรู้อิทธิมนุษยชนสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐานแก่ครูในจังหวัดต่าง ๆ การพัฒนาความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคีเครือข่ายต่าง ๆ และภาคเอกชน โดยได้ริเริ่มโครงการพัฒนาความร่วมมือ

กับสถาบันการศึกษาสู่ชุมชนภายใต้โครงการ Human Rights City ตลอดจนมีการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่หน่วยงานรัฐและองค์กรภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อร่วมเป็นเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชนที่เข้มแข็ง มีการผลิตสื่อเพื่อสร้างความตระหนักรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับเด็กและเยาวชนและประเด็นเกี่ยวกับการแก้ไข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การสื่อสารข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิมนุษยชนผ่านช่องทางที่หลากหลาย การจัดทำจดหมายข่าว “มุมมองสิทธิ” ในรูปแบบเอกสาร และ E-Newsletter และมีการออกแถลงการณ์เมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญ จำนวน 10 ฉบับ อาทิ กรณีเหตุการณ์ยิงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลอุทัยสวรรค์ จังหวัดหนองบัวลำภู กรณีการสกัดกั้นการเคลื่อนขบวนของผู้ชุมนุม กรณีชาวเมียนมาหนีภัยความไม่สงบเข้ามาในประเทศไทย และ กรณี “หยก” ไม่มีชื่อในระบบการศึกษาของรัฐ นอกจากนี้ ยังมีการแถลงข่าวเด่น ประจำสัปดาห์ จำนวน 46 ครั้ง เพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินงานที่สำคัญต่อสาธารณะ เป็นต้น

ด้านการศึกษาวิจัย มีงานศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชนที่ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ 1) โครงการศึกษาผลกระทบของอุตสาหกรรมกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน: นำตาลกับห่วงโซ่อุปทาน 2) โครงการธุรกิจเหมืองทองคำกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากกรณีตัวอย่างของจังหวัดจันทบุรี และ 3) โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน โดย กสม. จะได้นำผลงานวิจัยไปขับเคลื่อนและประกอบการพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไป

ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ไทยได้ทำหน้าที่เป็นประธาน SEANF และได้ผลักดันการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ของ SEANF ปี พ.ศ. 2565 - 2569 โดยเฉพาะในประเด็นที่ 3 ที่ กสม. มีบทบาทนำในการขับเคลื่อนการป้องกันการทรมาน นอกจากนี้ ยังได้เข้าร่วมการประชุมระหว่าง

ประเทศที่จัดโดยสหประชาชาติ เครือข่ายสถาบัน สิทธิมนุษยชนแห่งชาติในระดับสากลและภูมิภาค และ กลไกสิทธิมนุษยชนของอาเซียน เกี่ยวกับการส่งเสริม สิทธิของผู้สูงอายุ การป้องกันการทรมาน และการควบคุม การบิดเบือนข้อมูล รวมทั้งได้จัดประชุมเพื่อรับฟัง ความคิดเห็นเรื่องอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 87 และ 98 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเสนอต่อรัฐบาลไทยและการร่วมมือ กับหน่วยงานสหประชาชาติเพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินงานที่สำคัญด้านสิทธิมนุษยชน

ด้านการดำเนินงานและการพัฒนาองค์กร สำนักงาน กสม. มีงบประมาณสำหรับดำเนินงานภายใน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ทั้งสิ้น 225,178,231.95 บาท แบ่งเป็นงบประมาณรายจ่ายประจำปี 216,231,000 บาท และงบประมาณเหลือจ่ายสะสมจากปีที่ผ่านมา 8,947,231.95 บาท โดยสำนักงาน กสม. มีผลการเบิกจ่าย และก่อนนี้ผูกพันทั้งสิ้น 218,421,293.06 บาท คิดเป็น ร้อยละ 97 สูงกว่าในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ที่มี ผลการเบิกจ่ายร้อยละ 96.50 สำหรับงบประมาณคงเหลือ จำนวน 6,756,938.89 บาท กสม. เห็นชอบให้นำไปใช้ ในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในปีงบประมาณถัดไป

กสม. ได้ตั้งสำนักงานในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นสำนักงานภูมิภาคแห่งที่สองต่อจากสำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคใต้ และปรับโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการและ กรอบอัตรากำลังให้เหมาะสม รวมถึงได้พัฒนาศักยภาพ และสมรรถนะบุคลากรในระดับต่าง ๆ ตลอดจนได้พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุน กระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ อาทิ การพัฒนาระบบ แผนงานและการบริหารงบประมาณของสำนักงาน กสม. (ERP) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการรวบรวม และบริการสารสนเทศด้านสิทธิมนุษยชน การพัฒนา ปรับปรุงข้อมูลระบบสารสนเทศทรัพยากรบุคคล (DPIS) ตลอดจนจัดทำสถาปัตยกรรมองค์กรของสำนักงาน กสม. (EA)

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรคที่พบในการดำเนินงานยังคงเป็น ประเด็นเดียวกับในปีที่ผ่านมา ได้แก่ การปรับปรุงแก้ไข อำนาจหน้าที่ของ กสม. ให้สอดคล้องกับหลักการปารีส ใน 2 ส่วน ได้แก่ การยกเลิกหน้าที่และอำนาจในการ ชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้า ในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม และการ เพิ่มหน้าที่และอำนาจในการไกล่เกลี่ยเพื่อยุติข้อพิพาท ด้านสิทธิมนุษยชน กสม. ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ พ.ศ. เพื่อแก้ไขหน้าที่และอำนาจใน 2 ประเด็น ดังกล่าวแล้วในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 แต่เนื่องจาก ปี 2566 มีการเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ จึงต้อง มีการเสนอร่างกฎหมายที่แก้ไขอีกครั้ง

